

29. česko-slovenská psychoterapeutická konference, Trenčianske Teplice 2013

Z druhé strany: Klienti ukazují cestu (zpráva o cyklu seminářů)

Magdalena Koťová

Souhrn

Autorka v příspěvku předkládá reflexi zkušenosti s vedením semináře pro studující obory sociální práce a psychologie. Seminář, nazvaný „Z druhé strany“, byl zaměřen na zprostředkování živého a jedinečného setkání studujících s lidmi, kteří se někdy v životě dostali do obtížně řešitelné situace a využili i pomoc sociálních služeb či zařízení. Autorka se zabývá výsledky a možnými přínosy interaktivního způsobu výuky v pomáhajících profesích, ale i jeho riziky a úskalími.

Klíčová slova: seminář, interaktivní výuka, klient, pacient, perspektiva pohledu.

*Když vyprávíme příběhy, rozdáváme své duše.
W. Doty: Stories of our times.*

Od roku 2008 působím na Pražské vysoké škole psychosociálních studií (dále jen PVŠPS) a věnuji se práci se studujícími v oborech sociální práce a psychologie. Krom klasického curricula příslušných oborů je na škole kladen důraz i na rovinu praxe. Studující procházejí jak sebezkušenostním vzdělávacím programem, tak absolvují mnoho hodin přímé práce s klienty či pacienty v rámci státních i soukromých zařízení a organizací.

Při promýšlení inovací výuky jsme dospěli k názoru, že v jejím rámci nezřídka absentuje rovina pohledu lidí, kterým se věnujeme či budeme věnovat v praxi. Studující znají mnoho teorií a faktů, vyučujícími jsou mnohdy vedeni k porozumění jedinečnému světu konkrétního člověka nebo se v rámci praxe s pacienty či klienty setkávají a poznávají, jak jim lze či nelze pomoci. V rámci studia nahlíží převážně na duševní život člověka „zprostředkovaně“; během praxe jsou často ve specifické „roli“ budoucího profesionála či stážisty. Domníváme se, že vysokoškolskou výuku v humanitních oborech může výrazně obohatit bezprostřední setkání s lidmi, kteří jsou či byli klienty (pacienty), ale se studujícími se setkávají „jako rovný s rovným“, neboť jsou nositeli jedinečné životní zkušenosti. Je přínosné, aby se jejich příběhům a osobitým reflexím studující učili naslouchat a s respektem porozumět, a ne pouze kategorizovat, diagnostikovat a pohlížet na klienty zorným úhlem teoretických pouček či oborové tradice, neboť podobný přístup spíše brání skutečnému setkání „tady a teď“.

V rámci projektu, který umožňuje studujícím přímou osobní zkušenost, jsme realizovali roční cyklus seminářů. Inspirovali jsme se mimo jiné i projektem 'EX-IN' (Experienced Involvement), který byl realizován organizací „Initiative

for Social Rehabilitation“, sídlící v německých Brémách. Cyklus našich seminářů sestával ze šesti setkání s hosty¹, během nichž vždy došlo na vyprávění životního příběhu a diskusi s jeho účastníky. Hosté byli osloveni buď prostřednictvím organizací a institucí, které se věnují sociálním službám, terapii a psychoterapii či prostřednictvím spolupracovníků garanta kurzu. Důraz byl kladen na to, aby byla účast na semináři dobrovolná a adekvátně honorovaná. Garant kurzu dbal na to, aby host nebyl tzv. sekundárně viktimizován² a v neposlední řadě i na to, aby byla zachována jistá míra diverzity. Mezi hosty semináře proto byl malíř trpící bipolární poruchou s dlouhodobou zkušeností s intenzivní psychoterapií a mnoha prodělanými hospitalizacemi v psychiatrických léčebnách, žena, která se živila prostitucí, rodina lidí, kteří zažili život bez domova (muž, žena a malé dítě), vrcholový sportovec, který se po vážném úraze ocitl na invalidním vozíku, mladý muž léčící se ze závislosti na tvrdých drogách (spolu s ním se semináře zúčastnil i jeho otec a přítelkyně) či mladá žena, která překonala pomocí dlouholeté existenciální psychoterapie depresivní onemocnění, anorexii a bulimii.

Studujícím byla v rámci cyklu dána možnost nahlédnout skrze vyprávění a rozhovory do mnoho aspektů života pozvaných hostů. Častým tématem bylo krom svízelné rodinné historie i uváznutí v pasti sociálního systému nebo popisy si-

¹ Časová dotace na jedno setkání byla stanovena na tři až čtyři hodiny, zhruba polovinu představovalo vyprávění hosta a polovinu diskuse se studujícími a závěrečná reflexe.

² Hosté semináře měli za sebou často velice strastiplné příběhy a potíže, se kterými se potýkali či potýkají, a ty bývají ve společnosti mnohdy nahlíženy předsudečně (například závislost, prostituce atp.). Semináře byly se souhlasem hostů nahrávány a přepisovány, přepis byl následně zaslán hostům k autorizaci a výsledné texty slouží jako podklad k vydané monografii. Pokud si hosté výslovně nepřáli jinak, je zachována jejich anonymita. V rámci „výběru“ hostů semináře bylo dbáno i na to, aby se tito cítili pokud možno v bezpečí a aby pro ně kontakt s větší skupinou lidí nepředstavoval nepřijemnou nebo ohrožující zkušenost.

Adresa pro korespondenci: Mgr. Magdalena Koťová,
Sarajevská 68/16, 120 00 Praha 2, ČR
e-mail: magdalena.kotova@gmail.com

tuací, kdy se člověk dostane na (individuálně vnímané) samé dno a hledá cestu, jak se z něj nějakým způsobem zvednout. Hosté reflektovali předsudky, se kterými se ve svém životě nezdíka setkávali či potíže, které museli či musejí každodenně překonávat (jak získat bydlení v situaci, kdy nedisponujete možnostmi zaplatit vysokou zálohu, jak financovat péči, kterou potřebuje člověk na vozíku a příspěvky či invalidní důchod naprosto nestačí, jak se dostat z dluhů, získat práci, jak se vyrovnat s ostrým odsudečným pohledem na prostituci atp.). Hosté se pokoušeli reflektovat, co jim pomohlo či naopak nepomohlo. Několikrát zazněly i bolestné vzpomínky na to, jak velice se člověka dotkne, když má pocit, že je vnímán jako objekt, tzv. zvěčněn, a je s ním takto zacházeno. Rozhovory se týkaly i nejrůznějších tabu a možností, jak je překonávat (například tématu sexu, ať již sexu za peníze či sexu lidí na vozíku).

Domníváme se, že vedle jednoznačného benefitu podobně koncipované výuky pro studující lze spatřovat potencionální přínos pro samotné hosty v tom, že dostanou prostor k „legitimizaci“ vlastního životního příběhu, je jim nasloucháno (zde si troufáme tvrdit, že s porozuměním), mohou pocítit

váhu svého hlasu, který je brán jako velmi cenný zdroj zkušeností – a je respektována jejich důstojnost. Pokud se hosté semináře zmiňovali o své motivaci k tomu, zúčastnit se semináře, zpravidla uváděli, že se jim dostalo pomoci či péče, které si velmi cení a rádi by o ní promluvili a tím se i odvděčili.

Tento referát o projektu semináře (který v aktuálním akademickém roce nadále pokračuje) je i poděkováním hostům za jejich odvahu a vstřícnost. Zaznamenané příběhy a rozhovory jsou zařazeny v publikaci nazvané *Z druhé strany, klienti ukazují cestu*, jejíž editorkou je autorka tohoto příspěvku.*

---

* *Cyklus seminářů byl podpořen grantem z Operačního programu Praha Adaptabilita „Inovace bakalářského programu Sociální politika a sociální práce v kombinované formě na PVŠPS“, registrační číslo projektu: CZ.2.17/3.1.00/34085. Projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.*

Literatura u autora.

Do redakcie došlo 10.1.2014.